

BORSSZEM JANKÓ

Hum.-szatir. képes heti-lap.

Megjelen minden szombaton nagy 8-adrétben 10—13 lapon.

— Ára évnegyedre 2 frt. —

Szerkeszti: Csieseri Bors (Ágai Adolf).

Kiadja az „Athenaeum”.

1867-nek őszén, midőn az addig Deák-párti »*Bolond Miska*«, szint változtatva, átcsapott az ellenzéki táborba: a parlamenti többségnek egyes tagjai szükségesnek vallották, hogy már most Deák-párti élcslap is legyen, amely a balpártinak vagdalkozásait a többség ellen fölfogja s vissza is vágjon. Annál is inkább, mert a Jókai »*Ústökös*«-e is balpárti volt.

Andrássy Gyula gróf, m. k. miniszterelnök, az első magyar sajtó-irodának főnökét, *Ludassy* Móriczot küldte ki, szerezzen rátermett embert, aki egy jobboldali szellemben irandó élcslap szerkesztésére vállalkozik. Mint irodalmi viszonyainkban idegen, *Ludassy* sokáig kutatott alkalmas erő után. Már *Szokoly* Viktorral is alkudozott, midőn egy utcasarkon a véletlen engem vitt elébe, aki akkor kezdtem orvosi gyakorlatot. Tőlem kért tanácsot s a beszélgetés vége az lett, hogy én vállalkoztam, s fölcaptam a Deák Ferencz huszárjának, akinek amugy is hive voltam. A párt s nem a kormány erejéből indult meg lapom, melyet azóta, immáron *harmincz* éven át, szerkesztek.

Hogyan kell csinálni élcslapot, magam sem tudtam. Csak azt éreztem, hogy másmilyennek köll annak lenni, mint azok, melyek az ellenzéket szol-

gálták. Nem hiányzott azokban az elmésség. Vig és ötletes lap volt úgy az »Ü—s,« mint a »B. M.« Csak a modoruk nem volt modern izlésű. Amely lap pedig a szabadelvűség mellé szegődik, annak modern szelleműnek is illik lenni. Az angol »Punch« és a német »Kladderadatsch« lebegtek előttem, s ezeknek egybekevert sztiljéből akartam leszűrni a magyar »Borsszem Jankó«-t, melynek kiadására ifj. Deutsch M. nyomda-tulajdonos vállalkozott.

Szerkesztői járatlanságomat nehezítette még az is, hogy az első számot ágybanfekvő betegen állítottam össze. Czimlapját (hátsó-sípólós játék-lovacsán ugrató magyar emberke) a bécsi Kollarz rajzolta, a szöveg apró képeit Jankó János. Irták pedig: Vas Gereben, Gyulay Pál, Kecskeméthy Aurél, Pompéry János, Hevesi Lajos és Maszák Hugó. Tőlem csak épp a szerkesztői rovat s néhány szösszenet tellett.

A szám gyöngé volt, és gyöngeségét nem is a közlemények okozták, mert azokban volt élcz s maró guny. De »nem volt az jól megfőzve« — mondá *Andrássy Gy.* — sem ügyesen föltálalva. A tudatlan szakács jó húsból is hig levest kotyvaszt, míg a tapasztalt főző hus nélkül is szerkeszt jóizű levest.

Az első szám gyöngé volt, de hatása mégis erős. Megtűszkölték tőle a tulsó oldalon, amely az ő élczlapjaiból vigan eregette nyilait a Deák-pártra, s megütközött rajta, hogy egyszer csak innen is lődöznek vissza. Az egyik s másik lap, összehabarva Deák-pártot a kormányval, azon-sajdult fel, hogy ime »a szegény népnek véres adó-filléreiből alapítanak és tartanak fenn gunylapot, mely e honnak leghivebb fiait hétről-hétre legyalázza.« Pedig nem volt abban semmi »legyalázás«, csak, ha szabad mondanom, metsző finomság,

melynek éle jobban fáj a bunkós ütésnél. (Volt t. i. még egy harmadik ellenzéki élezcslap is, mely Deák Ferenczet körömfájós ökörnek rajzolván le, pártjának, a szélső balnak, azt ajánlotta, hogy »az ilyen beteg barmot le kell bunkózni!« — Ezt csak a hang végett emlitem, melyet az ellentáborban »humoros élcznek« neveztek.)

A hatás hatása az lett, hogy *Jankó* Jánost elterítették a »*Borsszem Jankó*« mellől, melynek 2-ik számát már *Szemlér Mihály* akad. festőművész s a bécsi *Katzler* rajzolták, aki végett hetenként Bécsbe köllött utaznom. Rajzoló pedig *Jankón* kívül akkor nem volt az országban más (hozzáfogható művészünk ma sincs) és már-már boycottirozva éreztem magam, mielőtt maga Boycott még szerepelt volna. Nevezzem hát kiéheztető blokád-nak, mely annyira elcsüggesztett, hogy már le akartam tenni az egész mesterségről, aki az ilyen harcokhoz szokva nem valék. Bár nem lehetett panaszom lapomnak mindinkább nevedező hatására és terjedésére nézve, mégis bűnbánóan visszakiváncokoztam hűtlenül elhagyott orvosi pályámhoz, — midőn a véletlen a kitűnő karikaturistát, *Klič* Károlyt vezette utamba, akit elevenbe vágó *torzított arczkép* dolgában, még ma sem multa felül senki: sem itt, sem a külföldön.

Klič megjelenésén kívül még két fontos körülmény járult hozzá a »*Borsszem Jankó*«-nak eddigi gyarapodását is meghaladó, hétről-hétre növekedő sikeréhez: a »*Kávéforrás*« és a *czinkografia*.

Amaz, egy boldog bohème-kompanya tanyája, melynek csibukozás-közben eregetett felhőiből csak úgy sistergett ki az élcz, tréfa, hóbort. Gyűjtenem köllött csupán s akár négy számra való elmésséget vihettem haza minden este. E híressé vált tár-

saság tagjai közül *állandóan* irtak lapomba: *Berczik Árpád*, *Dóczy Lajos*, *Rákosi Jenő*, *Hevesi Lajos*, közben néha *Márkus Miklós* és ezek után majd az egyik, majd a másik számban *Arany Jánostól* kezdve csaknem minden írói jelesség s igen sok más, aki még a szerkesztő előtt sem akart megnevezkedni.

A *czinkográfia*, amelynek segítségével vegyi uton és ugyanannyi óra alatt lehet képet előállítani, amennyi nap kellett hozzá ezelőtt: ez az a harmadik tényező, melyből, a másik kettővel együtt, a »*B. Jankó*«-nak rohamos emelkedését meg lehet magyarázni.

Kliè távozásával, ki vagy három évi működés után Bécsbe költözött, ismét *Jankó János* vette át e lap rajzolását, melyet 1895. őszéig, tehát 25 éven át folytatott. Fényes compositiói, többül metszett magyarossága épp oly dicsősége voltak a »*B. Jankó*«-nak, mint amily vesztésnek vallja magát ma, hogy le köllött mondania e páratlan művésztől, akit e pillanatban, hogy ezeket ide jegyzem, a halál váltott meg hosszas szenvedéstől.

Ezt megelőzőleg, s közben *Homicskó Athanáz* jeles rajztollához folyamodva, figyelemmel kísértem egy fiatal magyar rajzoló működését, ki a müncheni »*Flieg. Blätter*« hasábjain tűnt szemembe, majd a new-yorki »*Puck*«-ban merült fel erősen jellemző, kiválóképen elmés, erős egyéniségre valló képeivel. Az elhanyagló mestert, ha pótolni nem lehetett is, de helyettesíteni köllött. Engedve a barátságos meghívásnak, nem sokára itthon termett *Faragó József*, ki azóta állandóan rajzolja a »*B. Jankó*«-t. Hogy magas európai színvonalu művei mellől el ne maradjon a régi, jóízű magyaros humor, mely mindig kedves otthonát lelte e lap-

ban: legujabban hozzája szegődött *Garay Ákos*, aki már eddig is bebizonyította, hogy méltó a magyarságában páratlan *Jankó János* örökébe lépni, kit utólni fiatal lelkének nagyravágyása.

Nem szoríthatnám bele e szűk keretbe mindazt, amit e lap pályafutásáról el lehetne s tán el is illenék mondanom. Be köll érnem a legszükségesebb adatok elsorolásával.

A »*B. Jankó*«-t régi tulajdonosaitól az *Athenaeum* váltotta magához, melynek kiadásában 22 év óta élvezi a magyar közönség kedvező hajlandóságát.

A »*Kávéforrás*« legénysége elszéledvén (házasság s elköltözés ritkította meg diadalmas sorait), újabb nemzedéket köllött e lap czéljaira nevelnem. A már akkor is neves költő, ifj. *Ábrányi Kornél* mellett, ki a lap vezérkölteményeit írta, *Ambrus Zoltán*, *Tóth Béla*, *Székely Ferencz*, *Szécsi Ferencz Keszler József*, *Bácskay Albert* irták állandóan, míg ezeket is másfelé szólítván a választott életpálya, a már előbb is néhány pompás magyar-rhythmusú költeményével föltűnt *Kozma Andor* vette át a lantot, s azóta folyvást zöngeti: hol páthósszal, magas lendülettel; hol mélyre vágó szatirával; hol jóizü pajkoskodással és mindig a forma tökéletességével. Az orkesztrum többi tagja (állandó belső dolgozótársak): *Reiniger Simon*, *Atzél Endre*, *Aranyi Lipót*, *Karsai Albert*, *Lipcsey Ádám*, *Bessenyei Ferencz* (állandó külső dolgozótársak).

Száma nincs azoknak (s a közönség előtt nevek sem), akik elmés közleményeikkel hetenkint fölkeresik a »*B. Jankó*«-t.

B u d a p e s t, 1896, márczius 29.

Csicseri Bors

(*Ágai Adolf*).